

Rödovans Sözleşmesi; Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

M. Topaloğlu
Adana Barosu

ÖZET: Rödovans sözleşmesinde ruhsat sahibi olan madenci işletme iznini devretmekte ve bunun karşılığında rödovans bedeli denen pay almaktadır. Adliye mahkemeleri yerinde olarak, rödovans sözleşmesine Borçlar Yasası'ndaki hasılat kirasına ait hükümleri uygulamaktadırlar. Rödovans sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğüne bir ay içinde bildirilerek uygun görüş alınması zorunludur. Ruhsat sahibi ile rödovansçı arasında maden hukukuyla ilgili konularda çıkan uyuşmazlıklarda Bakanlık kararı geçerlidir.

ABSTRACT: In mining lease agreement exploiting permission is assigned by mining license owner and also, in return for which, rental is collected. General courts apply the provisions related with usufructuary lease in Code of Obligation. This agreement must submit to General Directorate of Mining Affairs for approval in a month. Decision of Ministry is valid in the case of conflicts those subject to mining law between the license owner and the lessee.

1- RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEBİ

3213 Sayılı Maden Yasası 5. maddesinde önceki 6309 sayılı Yasada olduğu gibi hakların bölünmemesi ilkesini kabul etmiştir. Buna göre, arama ruhsatı, ön işletme ruhsatı ve işletme ruhsatlarından hiçbirisi hisselerle bölünemez. Bu ruhsatların tek bir gerçek veya tüzel kişiye ait olması gerekir. Maden haklarının bölünmemesi ilkesinin konuluş amacı, işletilmesinde kamusal yarar olan madenlerin rasyonel ve ekonomik olarak değerlendirilmesini sağlamaktır (Topaloğlu 1999).

Rödovans veya maden kirası sözleşmesi, Maden Yasasında ne de başka bir yasada özel olarak düzenlenmiş değildir. Maden ruhsatlarının bölünmemesi ilkesi rödovans sözleşmesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gerçekten de uygulamada maden ruhsatlarının bölünme yasağı rödovans sözleşmesiyle aşılmaktadır. Esasen ruhsatların bölünmesi rasyonel ve ekonomik olarak değerlendirilmesini engellemez. Halen verilen ruhsat alanlarının büyük bir bölümünde, ruhsat alanının küçük bir yerinde madencilik yapılırken diğer kısım atıl olarak beklemektedir. Ruhsat alanlarının yasal olarak birbirinden bağımsız boyutlarda bölünmemesi nedeni ile bazı ruhsat alanlarından verimli ve ekonomik bir şekilde yararlanılamamaktadır.

Açık bir yasal düzenleme olmamakla birlikte rödovans sözleşmesine hukukumuzda hukuki bir dayanak bulmak mümkündür. 3213 Sayı Maden Yasasının 28. Maddesinin gerekçesinde dolaylı da olsa rödovans sözleşmesine işaret edilmektedir. Madde gerekçesinde konuyla ilgili aynen şu ibareler kullanılmaktadır: "...Diğer taraftan bu süre zarfında madenci kendisine maddi destek arayabileceği gibi, işletme iznini bir başkasına kiralayabilecek ve kanun karşısında teknik ve mali yönden tek sorumlunun ruhsat sahibi olacağı, esası getirilmekte (dir)" (Kayserili & Topaloğlu 1990).

Yine, Maden Yönetmenliğinin 32. Maddesini değiştiren 06.11.1990 tarih ve 20687 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Yönetmelik hükmüyle rödovans sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğüne bildirilmesi zorunlu kılınarak, rödovans ve maden kirası sözleşmesi dolaylı olarak kabul edilmektedir.

2 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE TESCİLİ

Türk Borçlar Hukukunda sözleşmelerde şekil serbestisi geçerlidir. Yasada özel olarak bir şekle bağlanmayan sözleşmeleri taraflar istedikleri şekilde yapabilirler (Eren 1998). Rödovans sözleşmesi maden ruhsatının devri anlamına gelmediğinden,

devir sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğünde yetkili memur huzurunda yapılması zorunluluğu yoktur.

Maden ruhsat sahibi (madenci) ile rödovansla sahayı işletecek olan (rödovansçı) rödovans sözleşmesini isterlerse adi yazılı şekilde, isterlerse noterde düzenleme şeklinde yapabilirler. Bu sözleşmenin noterde yapılması halinde sözleşmedeki bedel üzerinden nisbi harç ödemeleri gerekir.

Maden Yönetmeliğinin 32. Maddesine 1990 yılında eklenen hükme göre, üçüncü kişi ve kuruluşların rödovans, kira, taşeron ve benzeri sözleşmelere dayanarak ruhsat sahasında madencilik faaliyetinde bulunabilmeleri, Maden İşleri Genel Müdürlüğünün iznine bağlıdır. Ruhsat sahibi rödovans sözleşmesini yapıldığı tarihten itibaren bir ay içerisinde Maden İşleri Genel Müdürlüğüne bildirmek ve uygun görüş almak zorundadır. Beyanda bulunma yetkisi ruhsat sahibine aittir. Ruhsat sahibinin bir başvurusu bulunmadan, salt rödovansçının başvurusuna dayanılarak Maden Yönetmeliğinin 32. Maddesi uyarınca işlem yapılamaz (Danıştay 8. Dairesi, 26.05.1992 gün ve E.1991/62, K.1992/67 sayılı kararı). Bu zorunluluğa uymayan, bir başka deyişle bir ay içinde bildirimde bulunup uygun görüş almayan ruhsat sahibi hakkında 3213 sayılı Maden Yasasının 10. Maddesindeki hatalı beyana ilişkin yaptırım uygulanır. Bu yaptırım ise, bir defaya mahsus teminatın Madencilik Fonuna irad kaydedilerek, teminatın 5 katına çıkartılması şeklindedir.

Yönetmeliğin anılan hükmüne aykırı olarak rödovans sözleşmesi hakkında Maden İşleri Genel Müdürlüğünden onay alınmaması onun geçersizliğine neden olmaz. Sadece Madenci hakkında teminatın 5 katına çıkarılması şeklinde parasal yaptırım uygulanır. Bildirimde bulunulmamış olsa dahi, rödovans sözleşmesi ruhsat sahibi madenci ile rödovansçı arasında hukuki bağlayıcılığını devam ettirir.

Uygulamada bazen, rödovans karşılığında maden ruhsatının devredildiğini görmekteyiz. Taraflar ruhsat devrinden önce devralınan devredene karşı bir rödovans bedeli ödeme zorunluluğu koymuşlar ve bu sözleşmeyi yazılı olarak yapmış olabilirler. Bu sözleşme aslında rödovans sözleşmesi değil, taksitli satım sözleşmesi niteliğindedir. Böyle bir sözleşme Borçlar Yasasının 149. Maddesine göre geciktirici şart olan ruhsatın devri olayı gerçekleşene kadar askıdadır. Ruhsatın devredilmesiyle birlikte bu sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Ruhsatı devreden madenci devralanla ayrıca yazılı bir rödovans sözleşmesi yapmamış, rödovans sözlü olarak kararlaştırmışlarsa durumu çok ağırdır. Zira, maden ruhsat devirleri şartsız ve Ek Form 16'ya uygun tek tip dilekçe düzenlemesiyle gerçekleştiğinden bu hakkını ileri sürmesi son derece güçleşmektedir. Böyle bir durumda ancak Borçlar Kanunu m.28 hükmüne dayanarak

aldatıldığını kanıtlayarak devir işlemini iptal ettirebilir. Hemen belirtmek gerekir ki böyle bir davada hile veya aldatmayı ispat etmek son derece güçtür.

Bütün maden hakları ve faaliyetleri ile ilgili teknik ve mali konular Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tutulan maden siciline tescil edilir. Rödovans sözleşmesinin maden siciline tescil edilip edilmeyeceği konusunda tereddüt doğmuşsa da; Danıştay 1. Dairesinin 31.02.1997 gün ve E. 1997/3, K. 1997/13 sayılı istişari görüşüyle bu tereddüt ortadan kalkmıştır. Danıştay'ın anılan görüşüne göre, madenle ilgili kira rödovans ve benzeri sözleşmesi niteliği gereği üçüncü kişilere karşı öne sürülebilecek haklar içermesi nedeniyle aleni (açık) olan maden siciline tescili mümkündür. Burada da sicile tescil başvurusunun ruhsat sahibi madenci tarafından yapılması gerekir.

3 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN KONUSU VE UYGULANACAK HÜKÜMLER

Rödovans sözleşmesinde rödovansçı, maden ruhsatına konu alanın tamamında veya bir kısmında kullanma hakkına sahip olmayacaktır. Rödovansçının bu kullanma hakkı, madencilik faaliyeti yapmak yetkisini içerir. Bu yetkiye dayanarak maden sahasında ocak, kuyu ve galeriler açabilir ve sondaj yaparak maden varlığını tesbit edebilir ve bulduğu madeni çıkarabilir.

Madenler, Anayasanın 168. Maddesi ve 3213 Sayılı Madene Yasasının 4. Maddesine göre Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Amerika Birleşik Devletlerinde Texas, New Mexico, Colorado ve Kansas gibi eyaletlerde geçerli olan madenin arazi sahibine ait olduğu tamamlayıcı parça sistemi Türk Hukuk sisteminde benimsenmemiştir (Göğer 1979). Ülkemizde Devlet kendi kamusal mülkiyeti altındaki madenlerin işletilmesi için özel kişilere izin verebilir. İşte bu izinle üretilen cevherler, menkul (taşınır) mal haline gelir ve Devletin kamusal mülkiyetinden çıkarak onu üreten kişinin mülkiyetine girer. Rödovans sözleşmesine dayanarak cevher üreten rödovansçı, çıkardığı cevherlerin mülkiyetine sahip olur. Dolayısıyla, bu cevherler ruhsat sahibinin, borcu nedeniyle alacaklıları tarafından haciz edilemez. Aynı şekilde ruhsat sahibinin borcunu teminat altına almak için üzerinde rehin hakkı kurulamaz.

Rödovans sözleşmesine Maden Kanununda özel bir düzenleme olmadığı için Borçlar Kanunu'nun 270 ve devamı maddelerinde düzenlenen "hasılat kirasına" ait hükümler uygulanır (Tandoğan 1985). Hasılat kirası, kiralayanın hasılat kiracısına bir bedel karşılığında ürün getiren bir hakkın kullanımını vermeyi ve ürünleri elde etmeyi bıraktığı sözleşmedir. Rödovans sözleşmesi, uygulamada haliyle hasılat kirası sözleşmesinde verilen tanıma

nen uymaktadır. Adliye mahkemeleri ve Yargıtay da rödovans sözleşmesine hasılat kirasına ait yükümleri uygulama eğilimindedir (Çanga & Çanga 1996).

Rödovans sözleşmesiyle maden ruhsatlı sahanın tamamının kullanımı bırakılabileceği gibi, sadece ruhsat sahasının bir kısmı da verilebilir. Bu durumda 3213 sayılı Maden Yasa'sının 5. maddesindeki maden ruhsat sahasının bölünemeyeceği veya parçalara ayrılamayacağını öngören yasaklama hükmü de aşılmış olmaktadır. Rödovans sözleşmesi uygulaması, idari kamu kurumları özellikle Havzai Fehmiye Kanununun geçerli olduğu Zonguldak bölgesinde Türkiye Taş Kömürü İşletmeleri tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

4 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

4.1 Ruhsat sahibinin yükümlülükleri

Borçlar Yasasının 272. maddesine göre kiralayan sözleşmenin amacını sağlayacak şekilde kiralanan şeyi kiracıya teslim etmekle yükümlüdür. Rödovans sözleşmesinde ruhsat sahibi madenci, rödovansçının sahada maden işletmesi için gerekli bütün ortamı sağlamak zorundadır. Bu bağlamda, özellikle rödovans sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğüne başvurusunun yapılarak onayının alınması ve maden siciline tescilinin sağlanması gerekir.

Borçlar Yasasının 271. maddesi uyarınca, maden sahasında ruhsat sahibine ait olup da rödovans sözleşmesine dahil demirbaş eşya, iş makineleri, ulaşım araçları ve işletme tesisatı varsa bunların bir listesinin çıkarılarak değerlerinin gösterilmesi zorunludur. Ruhsat sahibi, listede yer alan alet ve makinelerin tamamını rödovansçıya teslim etmelidir (Yavuz 1994).

3213 sayılı Maden Yasasının 12. maddesi hükmü gereği her türlü madenin ve yan ürün olarak çıkartılan taşocağı malzemelerinin sevk fişi ile nakledilmesi zorunlu tutulmuştur. Maden yönetmenliğinin 71. maddesinde belirtildiği üzere ruhsat sahibi madenci, sevk fişini zimmet karşılığında Maden İşleri Genel Müdürlüğünden alarak rödovansçıya verecektir. Maden İşleri Genel Müdürlüğü yasal muhatap olarak ruhsat sahibini kabul ettiğinden, ruhsat sahibi sevk fişinin ve diğer resmi belgelerin kendi adına alınması için rödovansçıya noterden vekalet vererek sorunun pratik yoldan çözümüne gidebilir.

Yine, 3213 sayılı Maden Yasası ve diğer mevzuat uyarınca ruhsat sahibince yerine getirilmesi gereken yükümlülükleri de ruhsat sahibine aittir. Bu bağlamda 3213 sayılı Maden Yasasının 17, 20, 23, 24, 26 ve 29. Maddelerinde öngörülen yükümlülükleri ruhsat sahibi tarafından yerine getirilmek durumundadır. Bu maddelerde sayılan

yükümlülüklerin ihmalî maden ruhsatının iptali sonucunu doğurur. Bundan başka, terk, Feragat ve geçici tatil ile ilgili taleplerin dahi ruhsat sahibi tarafından yapılacağı tabiidir.

3213 sayılı Maden Yasasının 29. maddesinde öngörülen, işletme faaliyet raporu, imalat haritası, bilanço, arama faaliyet raporu ve bir yıl sonraki üretim programı ruhsat sahibi tarafından hazırlanarak Maden İşleri Genel Müdürlüğüne verilir. Bilançonun hazırlanmasında Maden Yönetmeliğinin 34. maddesinin (d) bendi, rödovansçının ruhsat sahibine ödediği rödovans bedelinin bilançoda gider olarak gösterilmesini yasaklamıştır. Maden Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanan bilançoya göre hesaplanacak Devlet Hakkının ve Madencilik Fon İştirakinin ödeme yükümlüsü ve sorumlusu yine ruhsat sahibidir.

3213 Sayılı Maden Yasasının 31. maddesinin emredici ve kesin hükmü gereği rödovansla işletiliyor olsa bile fenni nezaretçi atama yetki ve sorumluluğu ruhsat sahibinin üzerindedir. Bu durum uygulamada bir takım sorunların doğmasına yol açmaktadır. Gerçekten de sahada işletmeciliği rödovansçı yaptığı için, fenni nezaretçiyi onun ataması ve fenni nezaretçi ile doğrudan ilişkiye yine onun girmesi daha akıllıca olurdu. Bu bakımdan maden hukukuna özgü bir sözleşme olan rödovans sözleşmesinin özel olarak yasal bir düzenlemeye kavuşturulması gereği burada bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

4.2 Rödovansçının yükümlülükleri

Borçlar Yasası madde 278'de de işaret edildiği gibi, rödovansçı maden sahasını iyi bir şekilde işletme borcu altındadır. Akılcı ve gereklerine uygun bir maden işletmesi göstermeyerek, maden rezervini daha sonraki kullanımlar için ulaşılamayacak şekilde tahrip eden rödovansçı, ruhsat sahibine karşı sorumlu olur.

Yine Borçlar Yasasının 279. maddesinde kiracı gibi değerlendirilen rödovansçının maden sahasını, kuyuları ve galerileri iyi bir şekilde muhafaza etmesi ve emniyet tedbirlerini alması şart koşulmuştur. Daha sonradan sahanın terk edilmesi halinde 3213 sayılı Maden Yasasının 32. maddesine göre ruhsat sahibi ödemekle sorumlu olduğu bedeli, kendi faaliyet döneminde yeterli tedbirleri almayan rödovansçıdan tahsil edebilir.

Rödovansçı, sözleşmede kararlaştırılan rödovans bedelini ruhsat sahibine ödemekle yükümlüdür. Deprem, grizu, yangın vb. zorlayıcı nedenlerle maden işletilmesi mümkün olmaz ise rödovans bedeli indirilebilir. Bunun gibi, maden rezervi sözleşmede öngörülen miktarda çıkmaz ise bu bir "hukuki ayıp" sayılır ve rödovans bedelinin indirilmesi istenilebilir (Tandoğan 1985). Fakat rödovansçı kendisinden kaynaklanan herhangi bir

nedenle maden işletme faaliyetinde bulunamaz ise kararlaştırılan rüdovals bedelini ödemek zorundadır (Borçlar Yasası m.274).

Rüdovalsçı her yıl kendi faaliyet bölgesi için Maden Yönetmeliğine uygun olarak hazırladığı bilanço ruhsat sahibine teslim eder. Bu bilançodaki yıllık işletme brüt karına göre tahakkuk edecek Devlet hakkını ve Madencilik Fon İştirakini ruhsat sahibine öder. Yalnız bu bilançoda ruhsat sahibine ödenen rüdovals bedelinin gider olarak gösterilemeyeceğini tekrar etmekte fayda görmekteyiz. Ruhsat sahibi bu bilançodaki brüt kara, kendi aldığı rüdovals bedelini de ekleyerek bulunacak yeni bedel üzerinden tahakkuk edecek Devlet Hakkı ve Madencilik Fon İştirakini Maden İşleri Genel Müdürlüğüne ödemekle yükümlüdür. Ruhsat sahibinin ödeyeceği Devlet Hakkı ve Fon İştiraki daima rüdovalsçıdan bu ad altında aldığı bedelden fazla çıkacaktır. İşte, ruhsat sahibi sözleşmede açıkça belirtilmiş olsa bile kendisinin ödeyeceği fazlalık Devlet Hakkını ve Madencilik Fon İştirakini rüdovalsçıya yüklemeyiz. Zira, hiç kimse veya kuruluşa kendi yasal ödeme yükümlülüğünü başka birinden talep ve tahsil etmesine hukuken izin verilmemektedir.

5 RÜDOVALS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

5.1 Sözleşmeye aykırılık nedeniyle sona erme

Rüdovals Sözleşmesi, ruhsat sahibinin veya rüdovalsçının yukarıda anlatılan yasadın veya sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi nedeniyle sona erdirilebilir. Sözleşme hükümlerine aykırılık nedeniyle sona erdirmeye, karşı tarafa gönderilen fesih beyanı ile gerçekleşir. Fesih beyanı, bozucu ve yenilik doğuran hakkın kullanımı niteliğinde olduğundan karşı tarafa ulaştığı anda hüküm ve sonuçlarını doğurur. Fesih beyanı sözleşmenin sona erdirilmesi için karşı tarafa ulaşması yeterli olup, karşı tarafın bu beyanı kabul etmesine gerek yoktur (Yavuz 1994).

5.2 Sözleşme süresinin dolması sebebiyle sona erme

Rüdovals Sözleşmesi süreli olarak yapılabilir. Maden İşleri Genel Müdürlüğü kendisinin onayına sunulan rüdovals sözleşmelerinde tarafların süre konusunu belirtmelerini istemektedir. Bu süre normalde bir yıldan daha az olamaz. Rüdovals sözleşmesinin süresi hiçbir şekilde işletme ruhsat süresini geçemez.

Rüdovals sözleşmesi belirli süreli ise, sürenin dolması üzerine sözleşme taraflarından herhangi biri Borçlar Yasası m.287'den anlaşılacağı üzere rüdovals sözleşmesini sona erdirmeye olanağına sahiptir. Ancak taraflar dilerlerse belirli sürenin geçmesine rağmen sözleşmeye son vermeyip

karşılıklı anlaşma ile rüdovals sözleşmesinin süresini uzatabilirler. Böylesine süre uzatımı konusunda karşılıklı anlaşma olmaksızın, rüdovalsçı maden sahasında işletmecilik faaliyetlerine devam eder ve ruhsat sahibi de sözleşmeyi feshetmeyerek buna muvafakat ederse, rüdovals sözleşmesi bir yıl daha yenilenmiş sayılır (Borçlar Yasası m.287).

5.3 Sözleşmenin feshi ile sona erme

Belirli bir süre öngörülmeyen rüdovals sözleşmesini hem ruhsat sahibi hem de rüdovalsçı, diğer tarafa rüdovals sona erdirmeye iradesini ulaştırarak rüdovals sözleşmesinden kurtulabilir. Bunun için sözleşmeyi sona erdirmeye isteyen taraf fesih bildiriminde altı aylık süre tanımak zorundadır. Başka bir deyişle, rüdovals sözleşmesi, fesih bildiriminin karşı tarafa ulaştığı andan itibaren altı ay sonra sona erecektir.

Rüdovals bedelinin ödenmemesi halinde Borçlar Yasası'nda ayrı bir fesih prosedürü bulunmaktadır. Buna göre ruhsat sahibi, rüdovals bedelini ödemesi için rüdovalsçıya ihtar çekerek 60 günlük önel tanımak zorundadır. 60 günlük önel süresi, ihtamamenin rüdovalsçıya tebliğ edildiği günden itibaren başlar (m.288/II). Rüdovals sözleşmesiyle 60 günlük önel süresi kısaltılamaz (Tandoğan 1985). Rüdovalsçı 60 günlük ödeme süresi içerisinde rüdovals bedelini ödemez ise, ruhsat sahibi sözleşmeyi feshedebilir.

5.4 Sözleşmenin önemli sebepler nedeniyle sona ermesi

Belirli süreli rüdovals sözleşmesi önceden öngörülmeyen, sözleşmenin devamını çekilmez hale getiren olaylar nedeniyle feshedilebilir. Bu nedene dayanılarak yapılacak fesih için de altı aylık fesih bildirim süresine uyulmalıdır. Önemli olaylara pazarlama şartlarındaki değişiklik, cevherin istenen tenörde çıkması gibi olaylar örnek gösterilebilir. Önemli olay nedeniyle sözleşmenin feshi halinde sözleşmeyi fesheden taraf diğer tarafa, sözleşmeden elde edeceği yararın tam karşılığında tazminat ödemek durumundadır. Borçlar Yasası m.286 hükmüne göre ödenecek bu tazminat bir yıllık rüdovals (kira) bedelinden az olamaz.

6 RÜDOVALS SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

6.1 Adli yargıda sorunun çözümü

Rüdovals sözleşmesi, asıl itibarıyla kamu hukuku dalı olan maden hukukunu ilgilendirse de, özel hukuk sözleşmesi niteliğini de taşımaktadır. Uygulamada sıklıkla adli yargı yerlerinde dava

açarak uyuşmazlığın çözüm yolu tercih edilmektedir. Adliye Mahkemelerinden uyuşmazlığın değerine göre asliye hukuk veya sulh hukuk mahkemeleri görevlidir. Aynı bir asliye ticaret mahkemesi bulunan yerlerde, maden işletmeciliği Türk Ticaret Kanunu m.1214. göre ticari işletme sayıldığı için, faaliyetin hacmi esnaf işletmesi boyutunu aştığı takdirde davaya asliye ticaret mahkemesinde bakılacaktır. Hem rüdovansçı hem de ruhsat sahibi ticaret şirketiye davanın varsa mutlaka asliye ticaret mahkemesinde açılması gerekir. Davanın hangi yer mahkemesinde açılması sorununa gelince, rüdovans sözleşmesinde sözleşmeyi karakterize eden edim, rüdovans bedeli olduğu için, davanın rüdovans bedelini tahsil edecek olan ruhsat sahibinin ikametgahının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Bunun dışında genel yetki kuralı gereğince davalının bulunduğu yer mahkemesinde her zaman dava açmak mümkündür.

Adliye Mahkemeleri rüdovans sözleşmesinin feshine maden sicilinden silinmesine karar verilebileceği gibi, tam tersine rüdovans sözleşmesinin geçerliliğine ve maden siciline şerhine karar verebilir. Anayasanın m.138 hükmüne göre mahkeme kararlarına herkesin uyması zorunludur. Bu zorunluluk idari kamu kurumlarını da kapsar. Bundan dolayıdır adliye mahkemelerinin rüdovans sözleşmesi hakkında verdiği kararın gereğinin Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmesi anayasal zorunluluktur.

6.2 İdari Yoldan Sorunun Çözümü ve İdari Yargı

Rüdovans sözleşmesi maden hukukunu ilgilendirdiği için, Maden İşleri Genel Müdürlüğü, bu sözleşmeyi idare hukuku alanına çekmek istemiş Maden Yönetmeliğinin 32. maddesine 06.11.1990 tarihli 20687 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren değişiklik metnini eklemiştir. Söz konusu yönetmelik değişikliğinin yasa ile düzenlenmesi gereken konuları içermesi nedeniyle iptali için Danıştay'a dava açılmıştır. Danıştay 8. Dairesi, Maden Dairesinin maden işletmeleri üzerinde gözetim hakkının bulunduğu ve bu hakka dayanarak Anayasanın 124. maddesine göre yönetmelik çıkarma yetkisine sahip olduğu gerekçesiyle yönetmeliğin iptali davasını reddetmiştir (8.D., 09.12.1991 gün ve E. 1997/32, K.1991/1924). Bu değişiklikte rüdovans sözleşmesinin yapıldığı tarihten bir ay içerisinde Maden İşleri Genel Müdürlüğüne başvurularak uygun görüş alınması zorunlu hale getirilmiştir. Yine aynı değişiklikte ruhsat sahibi ile rüdovansçı arasında çıkan uyuşmazlıklarda sözleşme hükümleri dikkate alınarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının

verdiği kararın geçerli olduğu belirtilmektedir. Bakanlık böyle bir uyuşmazlığı çözerken, ruhsat sahasındaki faaliyetlerin aksamaması ve rezervlerin teknik yönden en iyi şekilde işletilmesini sağlanmasına dikkat etmek durumundadır. Burada gözden kaçırılmaması gereken diğer bir nokta, Bakanlığın ruhsat sahibi ile rüdovansçı arasında sadece maden hukukunu ilgilendiren konulara müdahale ederek uyuşmazlığı çözüme kavuşturacağıdır. Bunun dışındaki akçalı işlere ilişkin uyuşmazlıkları Bakanlığın incelemesi ve bu konuda bir karar vermesi mümkün değildir.

Ruhsat sahibi ile rüdovansçı arasında maden hukukuyla ilgili konularda Bakanlığın verdiği karar, yargısal değil idari bir karardır. Dolayısıyla bu karar, idari yargı denetimine tabidir ve iptal davasına konu olabilir.

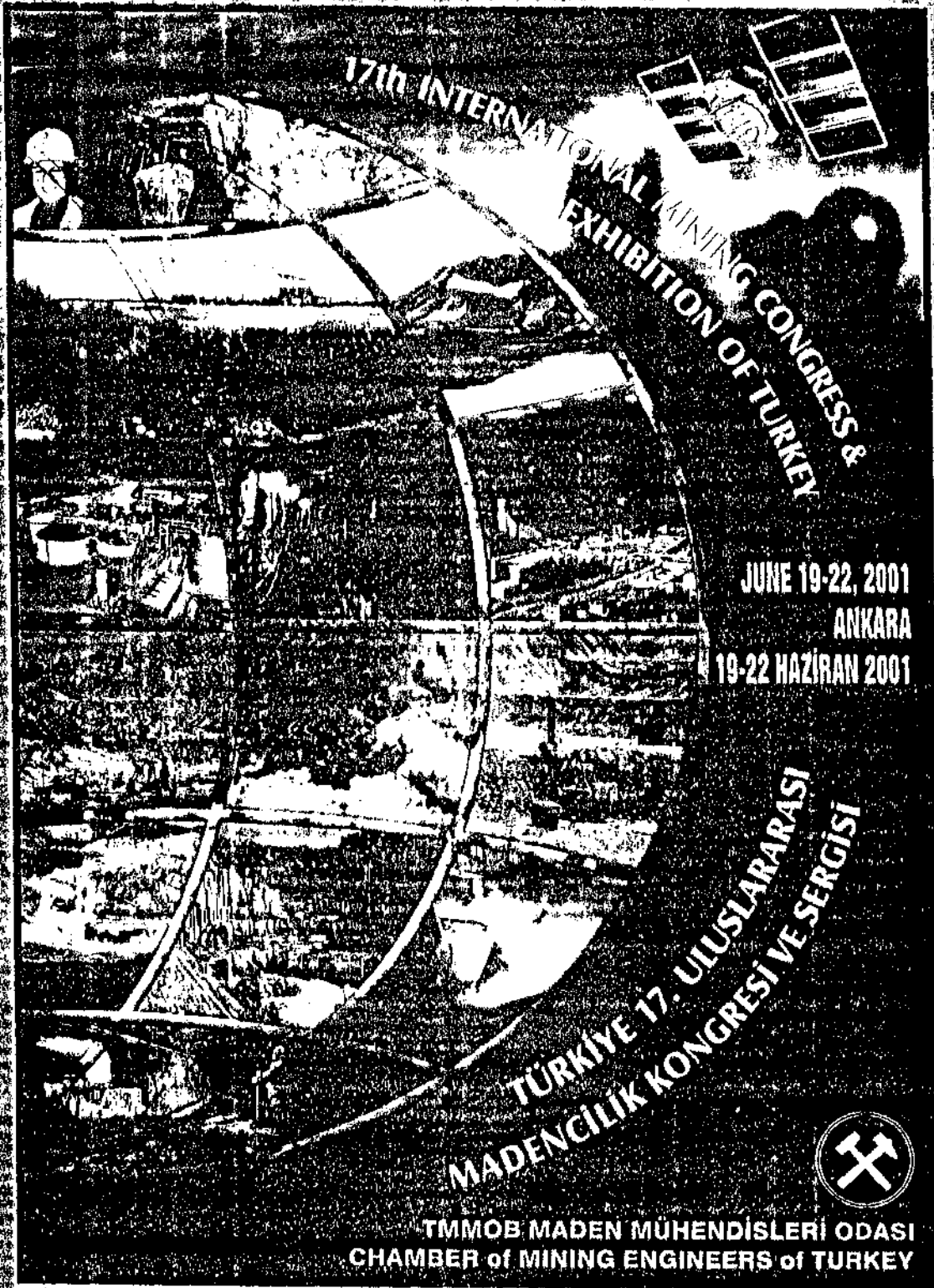
7 SONUÇ

Sonuç olarak, rüdovans sözleşmesi uygulaması 3213 sayılı Maden Yasasının birçok hükmüne aykırı uygulamalar içermekte, bu konunun özel olarak yasal düzenlemeye kavuşturulmaması, başta Maden İşleri Genel Müdürlüğü olmak üzere ruhsat sahibi ve rüdovansçı arasında birçok hukuki uyuşmazlıklara neden olmaktadır. Borçlar Yasasının Hasılat Kirasına ait hükümleri rüdovans sözleşmesinin niteliği ile bağdaştırmak söylemek zordur. 3213 sayılı Maden Yasası ise rüdovansçıyı yasal muhatap kabul etmediğinden, maden ruhsat sahasını rüdovans ile kiralayan ruhsat sahibi, rüdovansçının eylemi nedeniyle ruhsatın iptaline kadar gidecek birçok olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu yasal boşluğun doldurulması ve birtakım hukuksal belirsizliklerin ortadan kaldırılması bakımından maden hukuku dizgesine uygun yasal bir düzenlemeye gidilmesi çok yerinde olacaktır.

KAYNAKLAR

- Çanga, H.E. & Çanga, B. 1996. *Maden Kanunu*. İstanbul: Yurt Madencilik Geliştirme Vakfı Yayını.
- Eren, F. 1998. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt:1. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Göğer, E. 1979. *Maden Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- Kayserili, Y. & Topaloğlu, M. 1990. *Türk Maden Hukuku ve yeraltı zenginlikleri mevzuatı*. İstanbul: Kazancı Yayınları.
- Tandoğan, H. 1985. *Borçlar hukuku-özel borç ilişkileri* Cilt:1/2. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.
- Topaloğlu, M. 1999. *Maden Kanunu*. Adana: Karahan Hukuk Yayınları.
- Yavuz, C. 1994. *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler* Cilt:1. İstanbul: Beta Yayınevi.

TUMAKS 2001

17th INTERNATIONAL MINING CONGRESS &
EXHIBITION OF TURKEY

JUNE 19-22, 2001
ANKARA
19-22 HAZİRAN 2001

TÜRKİYE 17. ULUSLARARASI
MADENCİLİK KONGRESİ VE SERGİSİ

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
CHAMBER of MINING ENGINEERS of TURKEY

Edtörler
E. ÜNAL, B. ÜNVER, E. TERCAN